

ELEKTRONICKÁ POŠTA

aneb kolem světa za několik vteřin

Elektronická pošta neboli *e-mail* je napodobeninou klasické pošty (té se říká regular mail, postal mail nebo také „snail mail“ neboli šnečí pošta). Je po WWW druhou nejrozšířenější službou Internetu. Po celém Internetu jsou rozesety poštovní servery, na které se ukládají všechny zprávy do virtuálních schránek. Podstatou elektronické pošty je komunikace uživatelů prostřednictvím navzájem propojených počítačů. Díky rychlosti doručení během několika desítek vteřin (a to i na „opačný konec Země“) a variabilitě je nejsilnější zbraní Internetu. Zpráva může obsahovat jakákoliv data v elektronické formě - od prostého textu až k hlasovým a obrazovým záznamům. Aby bylo možno doručit dopis elektronickou poštou, je nutno stejně jako pro klasickou poštu znát adresu příjemce. Elektronická adresa neobsahuje ulici a číslo domu, ale je složena z **uživatelského jména**, **oddělovacího znaku @** (*at* = předložka *v, na*; zavináč) a **doménové adresy počítače**

uživatel@jméno_počítače.doména

Například adresa *jan.novak@atlas.cz*, by připadala uživateli s uživatelským jménem *jan.novak* registrovaným poštovním serverem v internetové doméně *atlas.cz*.

Atlas je tzv. second-level doména neboli **doména 2. řádu** (může to být například jméno počítače přijímajícího poštu), jež je součástí tzv. top-level domény tedy **domény 1. řádu** *cz*. Jako top-level domény jsou obvykle uváděny dvoupísmenné zkratky názvu státu dle patřičné normy ISO. Např.:

<i>aq</i> Antarktida (výjimka - není státem)	<i>de</i> Německo	<i>it</i> Itálie
<i>at</i> Rakousko	<i>es</i> Španělsko	<i>mx</i> Mexiko
<i>au</i> Austrálie	<i>fi</i> Finsko	<i>ph</i> Filipíny
<i>ca</i> Kanada	<i>fr</i> Francie	<i>pl</i> Polsko
<i>cz</i> Česká republika	<i>hu</i> Maďarsko	<i>uk</i> Velká Británie
	<i>ch</i> Švýcarsko	<i>sk</i> Slovensko

Výjimkou jsou Spojené státy americké, které mají z historických důvodů jiné členění top-level domén (ale top-level doména *us* též existuje):

com komerční organizace

edu školy a univerzity

gov vládní organizace

mil armáda

org neziskové organizace

net organizace poskytující připojení k Internetu

Internetové domény a uživatelská jména (v rámci jednoho poštovního serveru) jsou jedinečné, a proto je **každá elektronická adresa jedinečná** - nemohou existovat dvě různé elektronické poštovní schránky na světě se stejnou adresou.

Pro čtení a vytváření elektronických dopisů se používá speciálních poštovních programů, např. velmi rozšířený Pegasus Mail, Lotus Notes či Outlook nebo Outlook Expres od firmy Microsoft. Při vytváření a odesílání elektronického dopisu je třeba vyplnit **adresu příjemce** (Komu, To), **věc** (Předmět, Subject, tj. položku, která několika slovy výstižně shrnuje obsah dopisu a poskytuje tak příjemci rychlou informaci o obsahu daného dopisu) a samozřejmě **vlastní text dopisu**. Adresa musí být zapsána správně a přesně, jinak bude zpráva vrácena. Program pro elektronickou poštu často přidává na konec zprávy řádek pro *podpis*. Tento řádek (více řádků) se automaticky připojí na konec každé odeslané zprávy a může obsahovat klasickou poštovní adresu odesílatele, telefonní číslo, případně nějaké informace o odesílateli nebo nějaký žert či průpovídku (tím se jinak strohé médium stává více osobním). Pokud chceme odpovědět na nějaký dopis, mají mailovací programy volbu *Odpověď* (Replay), která automaticky použije jako adresu příjemce adresu odesílatele dopisu, na který odpovídáte. Elektronický dopis obsahuje kromě vlastního

textu dopisu (nebo jiných dat) informace o odesílateli (*From, Od*), cestě, kterou byl doručován apod. Tyto informace jsou obsaženy v hlavičce (header) dopisu.

Většina poštovních programů umožňuje vkládat do elektronického dopisu další soubory (grafické, zvukové, binární apod.) jako **příloha** (Příloha, Připojit, Attachment). Poštovní programy obvykle mají ještě spoustu dalších užitečných možností a funkcí, např. předání dopisu na jinou adresu (Jinému, Předat dál, Forward), využití tzv. rozesílacích seznamů (hromadná pošta, mail-merge), kdy jeden dopis můžeme automaticky poslat na několik adres současně, možnost posílání kopie dopisu (Kopie, Copy, Cc - Carbon Copy - kopie přes kopírovací papír) na další adresy, či skryté kopie (Skrytá, Bcc - Blind Carbon Copy), kdy hlavní příjemci a příjemci v kopiích nevidí, komu ještě byla kopie dopisu zaslána apod.

Když zpráva elektronické pošty dorazí do hostitelského počítače, uloží se v elektronické poštovní schránce. Pro realizaci elektronické pošty není nutné stálé připojení na síť Internet. Jediné, co potřebujeme, je adresa elektronické pošty a připojení našeho počítače do některého systému elektronické pošty (prostřednictvím modemu a telefonní linky).

Pomocí tzv. elektronické konference (mailing list) můžeme zaslat jedinou zprávu celé skupině lidí najednou. **Elektronická konference** je databáze adres lidí, kteří se zajímají o určité téma. Může být vytvořena pro jakékoli téma od alchymie po žraloky. Jakákoliv elektronická pošta poslaná do konference je automaticky rozeslána každému, kdo je uveden v databázi. Chcete-li být účastníkem konference, zašlete požadavek jejímu správci. V požadavku musíte uvést svoji internetovou adresu. Elektronické konference se dělí na moderované a nemoderované. *Moderovaná konference* je taková, kterou průběžně kontroluje správce a odstraňuje z ní duplicitní zprávy nebo zprávy netýkající se daného tématu. *Nemoderovaná konference* automaticky rozesílá poštu bez dalších kontrol všem adresátům uvedeným v seznamu.

Pravidla slušného mailování

Věc - je součástí identifikace mailu. Podle ní může adresát své zprávy číst hned nebo odložit čtení na později, až na to bude vhodnější doba, třídít, mazat, archivovat a pak zase vyhledávat. Usnadněte mu tuto práci volbou vhodných slov, která stručně a jednoznačně vystihují podstatu dopisu.

Oslovení, pozdrav - pokud s někým začnete mluvit, oslovíte ho nebo pozdravíte. Dopis poslaný mailem není výjimkou. Ani oprávněné rozhořčení nebo nedostatek času není omluvou.

Text dopisu - pokud přijmete dopis bez diakritiky, vyhněte se v komunikaci s adresátem háčkům a čárkám. Také vložené doprovodné obrázky, vlastní fotografie místo podpisu apod. může mít příjemce problém dekódovat. Vyvarujte se též použití speciálních znaků a vězte, že elektronický dopis se obejde bez formátování (i když i to už některé mailovací programy umožňují). Chcete-li si být jisti, že adresát zprávu správně dekóduje, pošlete ji vždy raději bez diakritiky, je to univerzálnější.

Odpovídání - pokud odpovíte, třeba jen velmi stručně, budou vám pak možná odpovídat i ti druzí. Bývá zvykem původní dopis vložit do odpovědi a odpovídat na jednotlivé části. K rozlišení původního dopisu od nového slouží obvykle znaky > přidávané programem automaticky na začátek každého řádku. Je zdvořilé vymazat přebývající řádky původního dopisu.

Příloha - alfou a omegou internetové komunikace je propustnost sítě a poplatky za připojení. K internetovému bontonu proto patří pravidlo minimální přílohy. K tomuto účelu slouží různé kompresní (pakovací) programy. Při volbě kompresního programu a formátu samotného souboru však respektujte možnosti adresáta.

Dobré mravy - ve zprávách se vyjadřujeme slušně a zdvořile. Ani zdánlivá pomíjivost elektronického dopisu by neměla být omluvou pro ústupky v kultuře projevu. Neexistuje proto důvod pro překlepy, pravopisné chyby nebo nepodepsané dopisy.

Vyjádření emocí - Pro zvýšení přehlednosti je velice vhodné vkládat mezi jednotlivé odstavce zprávy prázdný řádek. Nic se nechte hůře než několikastránkový e-mail.

Chcete-li kteroukoli část dopisu zvýraznit či chcete-li vyjádřit silné emoce (křik, hněv, ale i velkou náklonnost apod.), můžete daný text napsat například velkými písmeny, např. MILUJI TĚ!, NENÁVIDÍM TĚ! či TO JSI MI NEMĚL DĚLAT! nebo ho obložit třeba hvězdičkami, např. ***Ahoj Sněhurko***.

Smileys (smilies, emotikony) - tvářičky z klávesnice

Lidská komunikace se dělí na verbální a neverbální. Verbální (slovní) není problém přenést do textu elektronické poštovní zprávy. Složitější je to s neverbální komunikací. Neverbální komunikace jsou naše pocity a postoje. Ty obvykle nevyjadřujeme jen slovy, ale hlavně mimikou, tónem a zabarvením hlasu, gesty... Elektronická zpráva vyzní vždy chladně, ať píšeme něco veselého nebo smutného. Nemusí tomu tak být, pokud neosobně vypadající dopisy doplníme o *smileys* - tvářičky, které lze vytvořit pomocí běžných kláves na klávesnici. Jsou to malé obrázky pro vyjádření emocí. Prohlíží se s monitorem postaveným na pravý bok nebo s hlavou nakloněnou doleva.

: -)	Základní smiley. Označuje, že uživatel je šťasten, má dobrou náladu, směje se.	: -)-8	Uživatel už je velká holka.
; -)	Šibalský úsměv či smích s potlačováním slzy v oku.	8:]	Uživatel je gorila.
: -D	Hlasitý smích.	3:-o	Uživatel je kráva.
(:-D	Srdečný úsměv.	]:- >	Uživatel je čert.
:-(	Zamračený či smutný smiley. Uživatel nemá rád poslední větu, má špatnou náladu nebo ho něco naštvalo.	:-(	Uživatel má knír.
: 	Uživatel je zamračený, lhostejný.	:-}	Uživatel má namalovaná ústa rtěnkou.
:<	Doopravdy velký smutek.	{:-}	Uživatel nosí pěšinku uprostřed.
: -O	Uživatel je šokovaný.	=:-)	Uživatel je punker.
:-(	Uživatel pláče.	-:-)	Uživatel je vyznavač punku.
:~(~~	Uživatel velmi pláče.	-:-(	Skuteční punkeři se nesmějí.
:'-)	Uživatel pláče štěstím.	}]:-(	Uživatel je paroháč.
: -P	Uživatel má vyplazený jazyk.	:-[	Uživatel je upír.
:~)	Uživatel je nachlazen.	: -E	Uživatel je upír s vyceněnými zuby.
: -)~	Uživatel slintá.	: -7	Uživatel právě učinil křivé prohlášení.
: -@	Uživatel křičí.	: -#	Uživatel nosí šle.
: -*	Uživatel snědl něco kyselého.	: ^)	Uživatel má zlomený nos.
 -o	Uživatel se nudí.	: v)	Uživatel má zlomený nos, ale na druhou stranu.
 -O	Uživatel zívá.	: <)	Uživatel je namyšlený.
 - 	Uživatel je ospalý.	: -&	Uživatel má svázaný jazyk.
# -)	Uživatel je po těžké noci.	':-)	Uživatel si ráno oholil jedno obočí.
: -/	Skepse, nerozhodnost nebo rozladěnost.	,:-)	(totéž na druhé straně)
: ->	Uživatel právě udělal hodně sarkastickou až d'ábelskou poznámku.	: -Q	Uživatel je kuřák.
; ->	Sarkastická poznámka hraničící s oplzlostí.	: -?	Uživatel kouří dýmku.
(:-)	Uživatel je levák nebo Australan.	0:-)	Uživatel je anděl (alespoň srdcem).
% -)	Uživatel se díval na obrazovku víc než 15 hodin.	: -S	Uživatel mluví nesouvisle.
:*)	Uživatel je opilý.	: -X	Uživatelova ústa jsou zapečetěna.
(:)	Uživatel je holohlavý.	: -C	Uživatel je potlučený.
[:]	Uživatel je robot.	: -o	Uživatel posílá polibek.
8 -)	Uživatel má sluneční brýle.	*:o)	Uživatel je klaun.
B:-)	Uživatel má sluneční brýle na čele.	: -9	Uživatel si olizuje rty.
::-)	Uživatel má normální brýle.	[: -)	Uživatel má na hlavě walkmana.
8:-)	Uživatel je malá holčička.	@:-)	Uživatel má turban.
		(: 	Uživatel je intelektuál.
		: -0	Ticho prosím!
		: -:	Mutantský smiley.
		X-(	Uživatel právě umřel.
		: - 	Uživatel se snaží usmát, ale moc mu to nejde.

Pegasus Mail pro MS DOS

Program spustíme příkazem **mail** napsaným na příkazovou řádku operačního systému a odešleme klávesou Enter (↵).

U: \>**mail**

Zobrazí se nabídka činností, které můžeme prostřednictvím elektronické pošty realizovat. Stačí vybrat položku pomocí kurzorových kláves ↑ nebo a potvrdit ↵.

Odeslat dopis

Tato položka slouží pro napsání a odeslání nového dopisu. Do řádky nadepsané **Komu:** napíšeme elektronickou adresu, např. *jan.novak@atlas.cz*, stiskneme ↵ nebo ↓. Adres, na které se má dopis poslat, může být uvedeno víc (oddělují se obvykle čárkou nebo středníkem), dopis se sám rozmnoží a rozešle na všechny uvedené adresy. Do řádky **Věc:** stručně popíšeme obsah dopisu, např. *Pozdrav z hodiny informatiky*. Stiskem ↵ nebo ↓ se dostaneme do části, která je určena pro **vlastní obsah dopisu**.

Dopis odešleme stiskem kombinace kláves **CTRL+ Enter**.

POZOR!

Někdy se při psaní začne text automaticky označovat (podbarvuje se šedě) aniž bychom si to přáli. Pokud bychom totiž použili klávesu Delete nebo Backspace, veškerý označený text by se nenávratně smazal! Abychom nežádoucímu označování zabránili, musíme vždy při psaní dopisu v dosovském programu Pegasus Mail vypnout numerickou klávesnici.

Nová pošta

Tato položka se objeví pouze máme-li alespoň jeden nový dopis a slouží pro otevření složky s novou poštou, kterou jsme ještě nečetli. Zobrazí se seznam dopisů, mezi nimiž se opět pohybujeme kurzorovými šipkami a klávesou ↵ dopis otevíráme. „Čtení“ ukončíme klávesou **Escape**.

Přečtené (tj. jednou otevřené dopisy), pokud jsme je hned po přečtení nesmazali klávesou **Delete**, se ukládají do Hlavní složky nebo složky, kterou si sami vytvoříme.

Pokud chceme na dopis **odpovědět**, stiskneme klávesu **O**. Do položky **Komu:** se automaticky vloží adresa příjemce. Adresát pozná odpověď na svůj dopis podle slovíčka **Re:** uvedeného na začátku položky **Věc:** (Re: znamená *odpověď na* - z anglického reply, odpovídat). Chceme-li, aby se do dopisu vložil i původní dopis, zadáme A (Ano) u položek **Včetně dopisu** a **Komentovat ">"**, ostatní položky není potřeba měnit. Řádky původního dopisu budou začínat znakem >, takže budou snadno odlišitelné od našeho nového textu.

Pokud chceme dopis, který jsme dostali **poslat někomu dalšímu** (předat zprávu dál, forwardovat), stiskneme klávesu **J** a napíšeme novou adresu. Dopis je možné před odesláním ještě upravit, např. vymazat přebytečné informace nebo doplnit vlastním textem. Adresát pozná předaný dopis podle slovíčka **FW:** uvedeného na začátku položky **Věc:** (FW: znamená *posláno dále* - z anglického forward, dopředu).

Chceme-li dopis **uložit do textového souboru** (abychom si ho mohli kdykoli prohlédnout jakýmkoli textovým editorem a nebyli závislí na poštovním programu - např. chceme-li si ho odnést domů), stiskneme klávesu **U** a zadáme název souboru (jméno souboru a příponu oddělené tečkou, např. *dopis.txt*).

Chceme-li dopis **vytisknout**, použijeme klávesu **T**.

Čtení dopisů

Tato položka slouží pro čtení již jednou otevřených a dosud nesmazaných dopisů.

POZOR! Mažte pravidelně staré dopisy (klávesou **Delete**), aby zbytečně nezabíraly místo na vašem poštovním disku, který má kapacitu 0,5 MB. Pokud se totiž tento disk zaplní, přestane vám nová pošta docházet (nebude ji kam uložit).

POZOR! Občas se stane, že se při práci s dosovským programem Pegasus Mail program „zasekne“ a počítač nereaguje na stisk žádné klávesy. Tento problém obvykle odstraníme stiskem kombinace kláves **pravý Shift + Enter**.

Slovníček

Poštovní klient je program, který se používá pro odesílání a přijímání zpráv. Např. Pegasus Mail, Eudora, Pine, MS Outlook, Netscape Messenger, Elm, Calypso apod. Všichni uživatelé elektronické pošty nemusí používat tentýž poštovní program. Poštovní zprávy mají svoji dohodnutou vnitřní strukturu, které rozumějí všichni klienti elektronické pošty.

Poštovní server je počítač, na který jsou směřovány všechny zprávy s určitým doménovým jménem. Až teprve zde je podle jména uživatele rozpoznáno, do které poštovní schránky (místo na disku) se má daná zpráva uložit.

POP3 je speciální komunikační protokol (konvence, podle které se vzájemně dorozumívají dva počítače), který se používá v případě, když chceme přistupovat ke zprávám, které jsou umístěny na vzdáleném poštovním serveru. Slouží pro přijímání zpráv.

SMTP je taktéž komunikační protokol pro komunikaci se vzdáleným poštovním serverem. Slouží k odesílání zpráv z našeho počítače na poštovní server, který už se sám postará o jejich rozeslání adresátům.

MIME je jedním ze standardů kódování zpráv používaný na Internetu. Používá se většinou pro kódování multimediálních souborů (obrazu a zvukových dat) a též k přenosu česky psaných zpráv.

Šifrování zpráv (encrypting) je proces transformace textové zprávy do tajného kódu a **dešifrování** (decrypting) zase proces zpětné transformace do čitelného tvaru. Šifrování zabráňuje čtení a modifikaci zprávy někým cizím.

Literatura

Kolektiv autorů, **Abeceda Internetu**, Computer Press, Praha 2000

Baranovič Roman, Moravčíková Ludmila, Šnajder Lubomír: **Internet pro střední školy**, Computer Press, Praha 1999

Hlavenka Jiří, Sedlář Radek, Holčík Tomáš, Šebesta Martin a Botík Richard: **Vytváříme WWW stránky a spravujeme moderní web site**, Computer Press, Praha 1997

Sedlář Radek: **Pegasus Mail 2.4 a 2.5 - Používáme elektronickou poštu**, Computer Press, Praha 1997

Satrapa Pavel: **Web Design**, Neokortex, Praha 1997

Satrapa Pavel: **World-Wide Web pro čtenáře, autory a misionáře**, Neokortex, Praha 1996

Mrázek Lubor: **První kroky s Internetem aneb Je to na WWW!**, Kopp, České Budějovice, 1995

Zpracovala: Ing. Simona Martínková

Copyleft © září 2000